

14e jaargang
nummer 8
september 1978

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

*Bij elke bijzondere handeling
gaat het denken aan het doen
vooraf. Bij het handelen van
klassen of massa's blijkt de
betekenis van het handelen
pas achteraf. Hier gaat de
daad vooraf aan het begrip.*

Theo Maassen

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

TYPOGRAFENSTAKING IN WEST-DUITSLAND

Van de stakingen die in de eerste maanden van dit jaar door diverse Westduitse vakbonden zijn uitgeroepen hebben wij gezegd ¹⁾, dat zij het symptoom waren van een toenemende druk van de aangesloten leden en dat de houding van de vakbeweging slechts te verklaren viel indien met het bestaan van die pressie van onder op rekening werd gehouden. De commentaren die vooraanstaande Duitse weekbladen aan de bewuste arbeidskonflikten hebben gewijd laten daar trouwens niet de minste twijfel over. "Der Spiegel" bijvoorbeeld konstateerde: "De tijd schijnt voorbij, dat de Duitse vakbondsbestuurders zich hielden aan de stelregel dat er bij een loonronde niet meer kon worden gevraagd dan op grond van de economische situatie redelijk kon worden geacht... de loonsverhogingen rijzen tegenwoordig de pan uit en vormen een bedreiging voor de technische vernieuwing... Destijds verklaarde Günter Friedrichs, bestuurder van de IG Metall, dat de werkgelegenheid in gevaar kwam indien van een bedrijf méér verlangd werd dan mogelijk was. Tegenwoordig is er geen vakbondsman die iets dergelijks zegt. De vakbeweging wil haar beleid van voorheen niet langer handhaven of wel zij is daartoe *niet in staat* (kursivering van ons - D & G). Het ontbreekt de Westduitse vakbeweging aan een persoonlijkheid die zich tegen de verlangens van de leden durft te verzetten.... de onderhandelingskommissies worden steeds groter, de persoonlijke moed om een weinig aantrekkelijk compromis te akseptereren wordt steeds zeldzamer. Vroeger werden de loononderhandelingen in de typografische industrie gevoerd door de vice-voorzitter van de typografenbond. Als hij een ontwerp-c.a.o. goedkeurde dan werd die ook van kracht... Tegenwoordig klagen de patroons erover dat er zo veel onderhandelaars zijn en dat de een voor de ander niet met een slecht compromis durft in te stemmen... Van de voorzitter van de metaalbond kan gezegd worden dat hij zich daardoor van zijn voorganger onderscheidt, dat hij geen enkele vat meer heeft op zijn leden en kaderleden..." ("Der Spiegel", nr. 10, 1978).

1) Zie "Daad en Gedachte" van april j.l.

De door "Der Spiegel" beschreven situatie verklaart waarom de jongste Westduitse stakingen en bijvoorbeeld de typografenstaking, zo hardnekkig en langdurig zijn geweest. De arbeiders nemen het niet meer dat één enkele bureaukraat aan de top achter hun rug beslissingen neemt, zoals de regel was toen de vroegere voorzitter van de typografenbond, een zekere Herbert Schwiedel nog leefde. Hij had altijd lak aan wat de leden wilden. Nu waait er een andere wind. Zij die naar de onderhandelingstafel gaan weten maar al te goed, dat zij de wensen van de arbeiders niet negeren kunnen zonder dat het gevaar ontstaat van een "wilde" aktie waardoor het bestaan van de bond als zodanig ernstig zou kunnen worden bedreigd. In hun hart zijn zij het nog altijd eens met de vakbondspolitiek van weleer. Maar ze zijn bang om hun gezicht te verliezen; ze durven het niet te riskeren dat ze hun greep op de arbeiders verliezen.

Natuurlijk wil dit alles niet zeggen, dat zij tenslotte niet bereid zouden zijn een pover kompromis te aanvaarden. Het betekent slechts dat ze de schijn moeten ophouden en het niet al te snel aanvaarden kunnen. Want de Duitse arbeiders slikken de argumenten der burgerlijke ekonomen niet meer zo gemakkelijk als vroeger. Dat bleek onder andere toen de Westduitse Bondspresident Walter Scheel op een vakbewegingskongres in Hamburg voor de technische vernieuwing van het bedrijfsleven pleitte en er aan toevoegde dat de arbeiders daarvoor offers zouden moeten brengen (vgl. "Die Welt" van 22 mei 1978). De Westduitse arbeiders passen er langzamerhand voor om op het altaar van de techniek geofferd te worden. "Jammer voor de arbeiders, maar te sterke loonsverhogingen zijn een gevaar voor de investeringen", zo plachten de vakbonden tot voor kort te verkondigen. "Jammer voor de investeringen", zo verklaren de arbeiders nu. Naarmate zich een dergelijke instelling duidelijker bij hen aftekent nemen ook door de vakbeweging uitgeroepen stakingen, tegen de bedoelingen van de vakbeweging in, een grimmiger karakter aan. Vandaar dat Martin Buchholz in een periodiek als "Extra Dienst" (van 3 maart 1978) schrijven kon, dat de aan de gang zijnde conflicten "van grotere betekenis waren dan enig ander na-oorlogs sociaal konflikt in de B.R.D."

De druk die de Duitse arbeiders in het begin van dit jaar op de vakbeweging hebben uitgeoefend moet een verrassing zijn geweest voor al diegenen die al jarenlang over het gebrek aan strijdlust en de zogenaamde verburgerlijking van de Duitse arbeidersklasse spreken. Volgens hen zouden de Duitse werkers al sinds lang voor niets anders meer warm lopen dan voor de zegeningen der zogenaamde "konsumptiemaatschappij" en zich enkel nog maar interesseren voor het van hun spaargeld te bouwen eigen huis en voor hun Volkswagen. Maar voor de zoveelste keer is gebleken, dat de ontwikkeling van de arbeidersklasse geheel anders verloopt dan dit soort lieden zich wel voorstelt. De strijdlust der Westduitse arbeiders spruit namelijk hieruit voort, dat zij zich de voordelen die het "Wirtschaftswunder" hun heeft bezorgd niet meer wensen prijs te geven. Om die voordelen veilig te stellen zijn zij bereid de technische vernieuwing, dat wil zeggen de accumulatie van het kapitaal, op losse schroeven te zetten en de kapitalistische volkshuishouding te ondermijnen.

Wat de Westduitse stakingen in de allereerste plaats hebben laten zien is dit, dat de vakbonden onder dergelijke omstandigheden gedwongen zijn aan de druk van hun leden toe te geven. Maar daaraan moet dan meteen worden toegevoegd, dat de bonden allerminst van harte toegeven en evenmin bereid zijn om *volledig* toe te geven. Om een voorbeeld te geven: op het-

zelfde moment dat de IG Metall zich tot de strijd rustte verklaarde de voorzitter van de metaalbond, Eugen Loderer, met nadruk dat hij bereid was om op ieder gewenst tijdstip naar de onderhandelingstafel terug te keren. Wat de bestuurders van de typografenbond betreft: ze wekten weliswaar de schijn van grote onverzettelijkheid, maar niettemin gingen ze akkoord met een "regeling" van het konflikt die hun leden, naar ze wel wisten, op geen stukken na zou kunnen bevredigen.

Zeker, het werk in de diverse Westduitse drukkerijen werd pas na drie weken hervat, drie weken gedurende welke het meerendeel der Westduitse kranten niet verschijnen kon. Maar de onderhandelaars van beide partijen - vakbonden én patroons - gaven zich er rekenschap van dat wat zij tenslotte overeenkwamen meer weg had van een wapenstilstand dat van een sociale vrede en misschien zelfs nog het meest overeenkwam met een "staakt het vuren" waaraan de leden nauwelijks en dan nog met de grootste moeite gevolg gaven. De drukkerspatroons zelf karakteriseerden de toestand die door het kompromis werd geschapen als een "wankel evenwicht" ("Die Welt", 21 maart 1978). De voorzitter van de typografenbond onthield zich zorgvuldig van enig commentaar en verklaarde, dat "het nog te vroeg was om hetzij van een overwinning, hetzij van een nederlaag te spreken" ("Die Welt", 21 maart 1978). Maar desondanks moest hij erkennen dat de strijdende arbeiders niet bereikt hadden wat zij wilden ("Die Welt", 21 maart 1978).

Eén ding was zeker: met de werkhervatting was géén verbetering van het sociale klimaat ingetreden, een klimaat dat geheel anders was dan dat van voorheen. De vakbewegingsbureaucratie bleef in de positie verkeren dat zij, zoals een journalist het beschreef "een tweefrontenoorlog moest voeren, zowel tegen de ondernemers als tegen de eigen leden, die veel verder dreigden te gaan dan de bestuurders wensten" ("Die Welt", 11 maart 1978). De leiders van de IG Metall verkeerden in precies dezelfde positie, vooral doordat hun leden nog meer strijd lust aan de dag legden dan de typografen. Weliswaar had Leonhard Mahlein, de voorzitter van de typografenbond, het kompromis dat in het drukkersbedrijf was gesloten "een voorbeeld" voor de metaalindustrie genoemd ("Die Welt" van 21 maart 1978), maar de metaalbewerkeren dachten daar heel anders over.

Wat het verloop van de typografenstaking betreft: drie weken lang was de druk van de arbeiders onophoudelijk voelbaar. Hier en daar en op sommige momenten gingen de leden veel verder dan in de bedoeling lag van "hun" bond. In Frankfurt aan de Main bijvoorbeeld waren het de arbeiders die een passend antwoord vonden tegen de "uitsluiting" die door de ondernemers als wapen werd gehanteerd. Het antwoord was even eenvoudig als afdoende: nog eer zij werden uitgesloten gingen zij over tot een bezetting van het betreffende bedrijf.

Het gebeurde bij de "Frankfurter Rundschau" op een tijdstip dat de staking zich nog niet tot dit krantenbedrijf had uitgebreid. Maar er hing wél een uitsluiting in de lucht, omdat de organisatie van de drukkerspatroons de uitsluiting in *alle* drukkerijen wenste te zien toegepast, ook in die welke nog niet bij het konflikt betrokken waren. De direktie van de "Frankfurter Rundschau" voelde er in beginsel niet zo veel voor. Zij aarzelde, scheen vervolgens toch geneigd aan de wens van de patroonsorganisatie te voldoen. Maar eer zij ertoe besloot was het gebouw al in handen van de werknemers ("Die Welt", 21 maart 1978; "Informations Dienst", 18 maart 1978).

De direktie zag er van af het pand te laten ontruimen, misschien om-

dat ze bevreesd was haar "progressieve" reputatie te verliezen, misschien ook wel omdat in Hessen - zulks in tegenstelling tot de Bondsrepubliek in haar geheel - uitsluiting bij de wet verboden is. Inmiddels waren in het bezette krantengebouw de typografen begonnen met de vervaardiging van een "noodkrant", waarin uiteraard uitvoerig over hun eisen en hun positie werd geschreven. Toen zij de volgende dag een tweede noodkrant wilden uitgeven liet de direktie de elektrische stroom afsluiten ("Informations Dienst", 18 maart 1978).

In Wiesbaden gebeurde iets dergelijks. Daar stelden de stakers, zij het niet in een bezet bedrijf doch daarbuiten, een noodkrant samen ("Informations Dienst" van 18 maart 1978).

Een jonge vrouwelijke employé van de "Frankfurter Rundschau" heeft naderhand verklaard, dat er tijdens de bezetting een atmosfeer van solidariteit en blijdschap onder 't personeel heerste gelijk zij nog niet had meegemaakt ("Informations Dienst" 18 maart 1978). Op hetzelfde tijdstip verklaarde Heinz Oskar Vetter, de voorzitter van het Duitse vakverbond, dat de bezetting van de "Frankfurter Rundschau" "de werksfeer had verslechterd" ("Die Welt", 21 maart 1978). Die twee verklaringen, die dus lijnrecht tegenover elkaar stonden, vormen er een duidelijk bewijs van dat de arbeiders en de vakbewegingsbureaucratie twee verschillende talen spreken.

=====

BEKNOPT, EENVOUDIG, MAAR TRADITIONEEL

Dat er behoefte, grote behoefte zelfs, bestond aan een beknopt en eenvoudig boekje over hetzij de arbeidersbeweging in het algemeen, hetzij de Nederlandse arbeidersbeweging in 't bijzonder, zal wel niemand willen tegenspreken. Of in die behoefte inmiddels is voorzien met de verschijning van het 110 bladzijden tellende geschrift van John Huige en Sjef Huybregts wagen wij te betwijfelen. Zeker, er zijn van hun "Geschiedenis van de arbeidersbeweging" achter elkaar drie drukken verschenen en er is thans een vierde aan de markt gekomen met de wat bescheidener en veel juistere titel van "Kleine geschiedenis van de Nederlandse arbeidersbeweging". Dat wijst er op dat hun werkje vlot van de hand is gegaan. Maar wij kunnen ons moeilijk voorstellen dat zij die het zich hebben aangeschaft door de lektuur ervan hun kijk op de arbeidersbeweging zouden hebben kunnen verdiepen. En dat, menen we, is nu precies wat men beoogt wanneer men zich met haar historie bezighoudt.

"Deze 'Kleine Geschiedenis van de Nederlandse Arbeidersbeweging' is de meest beknopte, meest toegankelijke geschiedenis die voorhanden is". Aldus de flaptekst van de uitgever. Er staat in deze zin niets wat als onjuist kan worden aangemerkt. De beide auteurs hebben er kennelijk naar gestreefd een overzicht samen te stellen dat, voor zover althans mogelijk in een dergelijk bestek, véél informatie zou geven en gemakkelijk leesbaar zou zijn. In die opzet zijn zij geslaagd.

Waarin zij naar onze opvatting *niet* geslaagd zijn, dat is het blootleggen van wezenlijke samenhangen en het aangeven van belangrijke ontwikkelingslijnen. Zij hebben tal van gebeurtenissen, personen en jaartallen keu-

rig op een rijtje gezet. Wie het aan pure feitenkennis ontbreekt kan, tot op zekere hoogte althans, bij hen terecht. Maar wie de door hen vermelde feiten in zich heeft opgenomen kan, zo wil het ons voorkomen, onmogelijk het gevoel hebben dat hij iets *wijzer* is geworden.

Naar ons oordeel kan dit niet aan de beknoptheid van het boekje worden geweten. Een schrijver als J. Saks - een dergenen die zich in de Nederlandse sociaaldemokratie scherp heeft verzet tegen het optreden van figuren als Troelstra en Vliegen, maar die, hoezeer hij destijds ook op de voorgrond is getreden, door onze beide auteurs zelfs niet wordt genoemd - heeft lang geleden het overtuigende bewijs geleverd dat een hoogst belangrijke historische periode ook in uiterst kort bestek op voortreffelijke wijze kan worden geanalyseerd. Wij hebben het oog op het slechts luttele regels meer dan vijf bladzijden tellende opstel "De week der dupes" dat hij eind 1918 in "De Nieuwe Amsterdammer" publiceerde over de zogenaamde "revolutie" van Troelstra in november van genoemd jaar.

Legt men de onder deze titel door Saks neergeschreven notities naast het lijvige werk dat dr. H.J. Scheffer aan dezelfde episode heeft gewijd, dan springt in het oog dat in het laatste aan de hand van zorgvuldig vergelijkend bronnenonderzoek een gedetailleerd historisch beeld wordt geschetst. Daarnaast zijn de kanttekeningen van Saks niet meer dan een primitieve en bijzonder ruwe schets. Maar waar het op aan komt dat vindt men er in terug. Wie ze eens onder ogen heeft gehad, die staat weliswaar geen enkele bijzonderheid, maar des te scherper het algemene wezen van de novembergebeurtenissen van 1918 voor de geest, wat door Scheffer - alle verdiensten van zijn studie ten spijt - op geen stukken na zo scherp is getekend.

In 't boekje van Huige en Huybregts hebben wij geen bladzijden aange troffen waaromtrent hetzelfde kan worden gezegd als van het bewuste opstel van Saks. Het tegendeel is veeleer het geval. Waar Huybregts, die de eerste 76 pagina's voor zijn rekening heeft genomen, komt te spreken over de stakingen van 1903 ontbreekt bijvoorbeeld iedere aanduiding dat niet enkel Troelstra, in april, zich daarvan distancieerde - gelijk wordt vermeld - maar dat ook vakbondsleiders als Oudegeest en Petter het reeds in januari in hun hart oneens waren met de te ondernemen acties en, tevergeefs, krachtige pogingen in het werk stelden om het vuur te doven.

Wie wél daarop inging en oog had voor de betekenis ervan was wijlen Albert de Jong, die in 1953 aan de stakingen van 1903 een knappe brochure wijdde. Hij konstateerde dat er destijds voortdurend sprake was geweest van een *tegenstelling* tussen de arbeiders die aktie en de leiders van alle richtingen die uitstel wilden, tussen hen die wensten te handelen en tot daden bereid waren en de leiders die susten, temperden en verschoven. Hij trok daaruit vérgaande konklusies ten aanzien van wat de gebeurtenissen van 1903 de thans levenden te zeggen hebben. De reden dat wij hem noemen is deze, dat hij zich onder andere baseerde op het materiaal dat prof. dr. A.J.C. Rüter in zijn boek over de spoorwegstakingen van 1903 heeft aangedragen. Dat boek namelijk behoort ook tot de literatuur die Huybregts raadpleegde. Daarin vermelde feiten, die Albert de Jong voor een goed begrip van de grootste betekenis achtte, heeft Huybregts het noemen niet waard gekeurd. Op de vraag hoe of dat komt menen wij het antwoord te kunnen geven.

In 1903 ontladde zich een maatschappelijk onweer. In het felle licht van de bliksem tekende zich iets af dat pas later duidelijk zichtbaar zou worden: het verschil tussen de "arbeidersbeweging" en de beweging van de arbeiders. Pas toen dat verschil zich in volle omvang had gemanifesteerd

kon men zich rekenschap geven van de betekenis van datgene wat zich bij de spoorwegstakingen als het ware had aangekondigd. De betekenis daarvan echter moest verborgen blijven aan hen die ook later voor de beweging der arbeiders nauwelijks of in het geheel geen aandacht hadden en vrijwel uitsluitend het oog gevestigd hielden op wat men de "arbeidersbeweging" noemt. Tot dezen nu behoren Huybregts en Huige. Dat er van het begin af aan een konflikt heeft gesmeuld tussen de arbeiders en de "arbeidersbeweging" en dat dit konflikt op beide zijn stempel heeft gedrukt en beider ontwikkeling heeft bepaald, daarvan schijnen zij niets te hebben bespeurd, legt althans hun "Kleine Geschiedenis" geen getuigenis af. Zij spreken, af en toe slechts, wel over "wilde" stakingen, maar van hun oorzaken reppen zij niet. De vraag wáárvan deze een symptoom zijn, wat zij hebben te beduiden, roeren zij niet aan. Doordat zij de zelfstandige arbeidersstrijd ook dán veronachtzamen wanneer deze zich gaat ontplooiën, veronachtzaamt een hunner hem eerst recht wanneer hij in zijn geschiedschrijving tot het punt is genaderd waarop hij zich aandient.

Wij zijn hier op de wijze waarop in het boekje van Huige en Huybregts de zo belangrijke gebeurtenissen van 1903 worden behandeld daarom zo uitvoerig ingegaan omdat die behandeling volgens ons karakteristiek is voor de wijze waarop zij héél hun onderwerp behandelen. Wij geloven niet, dat wij daarmee op de bewuste gebeurtenissen een te zwaar en ten aanzien van de geschiedschrijving van het tweetal een verkeerd accent leggen. Niet voor niets heeft prof. Rüter aan zijn boek over de toenmalige spoorwegstakingen de ondertitel van "Een spiegel der arbeidersbeweging in Nederland" gegeven. Die ondertitel is een vondst omdat hij zowel op het boek zelf als op de feiten slaat. In die spiegel hebben Huige en Huybregts onvoldoende gekeken menen wij. Dientengevolge vindt men in hun eigen boekje slechts de lotgevallen van politieke- en vakorganisaties gespiegeld, of liever gezegd: teruggespiegeld, met het resultaat dat geen ander beeld wordt verkregen dan het traditionele en officiële wat deze organisaties zelf steeds omtrent eigen optreden en functie hebben opgehangen. Kritische opmerkingen omtrent de S.D.A.P., het N.V.V. of de konfessionele vakbeweging veranderen daaraan niet het minst. Die opmerkingen raken steevast de *politiek* der betrokken organisaties, nooit de oorsprong daarvan, houden nimmer verband met de vraag wat of dergelijke organisaties in feite zijn.

Zelfs als Huige op een gegeven moment, in enkele regels slechts, komt te spreken over "grote problemen in de relatie tussen bonden en leden, tot uiting komend in wilde stakingen, zwarte lonen, relatief ledenverlies en voorts een zeer slecht vergaderbezoek en vergrijzing van het kader", dan meent hij ze te kunnen afdoen met de opmerking, dat dit alles door "de zeer sterke centralisatie van het vakbondsbeleid werd geschapen". Niet de maatschappelijke functie van de vakbeweging (of van de politieke partij) ziet hij als de oorzaak van de uiterst summier en nauwelijks serieus door hem aangeduide problemen, maar iets wat bij een bepaalde hoogte der maatschappelijke ontwikkeling van die functie het onontkoombare *gevolg* is. In plaats van de officiële mythen der zogenaamde "arbeidersbeweging" te toetsen aan de praktijk van de arbeiders, in plaats van uit de botsing tussen de arbeiders en de "arbeidersbeweging" het wezenlijke karakter van laatstgenoemde te distilleren, gaat zowel Huige als Huybregts min of meer klakkeloos uit van datgene wat de traditionele "arbeidersbeweging" omtrent zichzelf gelooft, of, zo zij het zelf niet gelooft dan toch verkondigt, verkondigt teneinde haar functie in de kapitalistische samenleving, te weten: de

verkoop en de beheersing van de arbeidskracht, des te beter te kunnen vervullen.

Ons oordeel over "Kleine Geschiedenis van de Nederlandse Arbeidersbeweging" is met het bovenstaande voor wat betreft de hoofdzaak aangegeven. Het wordt niet aangetast door de omstandigheid dat Huige op een gegeven moment over "de vakbeweging als deel van het bestel" spreekt. Hij bedoelt er h eel wat anders mee dan wij bedoelen wanneer wij haar als een instituut van de burgerlijke maatschappij karakteriseren. Huige heeft de zogenaamde ingroei van de vakbeweging in de bestaande orde op het oog. Wij daarentegen ontkennen dat er van zulk een "ingroei" sprake zou zijn omdat naar onze mening de vakbeweging als een noodzakelijk instrument van het kapitalisme is ontstaan. Bovendien slaan de woorden bij Huige op een bepaalde periode. Hoewel hij enerzijds erkent, dat er in het vakbondsbeleid maar weinig is veranderd, konstateert hij anderzijds (bij de F.N.V.) "een opstelling die meer (meer dan in een recent verleden) uitgaat van belangentegenstellingen en een iets konfliktmatiger aanpak niet schuwt." Onze opvatting is een totaal andere. Wij nemen regelmatig veranderingen in het vakbondsbeleid waar, maar zien tegelijkertijd het wezen en de functie van de vakbeweging hetzelfde blijven. Juist tengevolge van haar ongewijzigde functie moet volgens ons de vakbeweging een veranderlijk beleid voeren, een beleid dat voortdurend tussen twee uitersten heen en weer pendelt: zij dient het kapitaal, maar zij kan het kapitaal geen slechtere dienst bewijzen dan door het te openlijk te goede diensten te bewijzen. Zij moet haar greep op haar zogenaamde achterban zo goed en zo kwaad als het gaat trachten te behouden omdat zij zonder greep op die achterban haar functie niet meer vervullen kan en derhalve dan haar betekenis verliest.

Dat wij naast al wat wij hierboven hebben opgemerkt ook heel wat kritiek op onderdelen hebben, zal onze lezers nauwelijks verbazen. Het lijkt ons van weinig belang om daarop uitvoerig in te gaan. Naast ons hoofdbezwaar, dat wij hier te doen hebben met een uiterst traditionele geschiedschrijving zonder enige aanzet tot analyse, vallen onze overige bezwaren in het niet.

=====

E E N N O O D Z A K E L I J K E R E K T I F I K A T I E

In het opstel "De 'anti-autoritaire beweging' en haar weg naar de impasse", voorkomend in het jongste augustusnummer van "Daad en Gedachte", zijn tot onze spijt een paar storende fouten geslopen.

Op pagina 7, 4e regel van boven, staat te lezen: "...dan kan dat slechts dit zijn, dat voor de bewuste strijd van niet-arbeiders de arbeiders bewustzijn verwerven..." Dit moet natuurlijk zijn: "... dat *door* de bewuste strijd van niet-arbeiders de arbeiders bewustzijn verwerven..." De lezer zal dat vermoedelijk al hebben opgemerkt.

Op pagina 10, 15e regel van onderen, leest men dat Lenin de theorie van de zogenaamde "arbeidersdemokratie" verkondigde. Er had natuurlijk moeten staan, dat hij de theorie van de zogenaamde "arbeidersaristokratie" verkondigde. Voor de arbeidersdemokratie hebben de bolsjewieken nooit waardering gehad, ook al hebben ze dan de leuze "Alle macht aan de raden" aangegeven. Zodra ze de macht veroverd hadden hebben ze die raden machteloos gemaakt en daarmee de arbeidersdemokratie om zeep geholpen.

E E N B E L A N G R I J K " T E S T A M E N T "

Een belangrijk "testament": zō zou men het boek kunnen noemen dat onze in maart van het vorige jaar overleden vriend Joe Jacobs nog juist voor zijn dood heeft kunnen voltooien en dat medio september, deze maand dus, in druk verschijnt. Diegenen die Engels kunnen lezen kunnen wij het werk warm aanbevelen. De prijs bedraagt in Hollands geld f 7,50. Bestellingen kunnen worden gedaan door storting van f 10 (f 7,50 + f 2,50 voor de verzendkosten) op de girorekening van "Daad en Gedachte" onder vermelding van "boek van Joe Jacobs". Voor toezending zullen wij vervolgens zo spoedig mogelijk zorg dragen.

Joe Jacobs, geboren in 1913 in het Londense Eastend, was de zoon van Joodse emigranten uit Oosteuropa. Zijn boek kan zowel als een autobiografie worden aangeduid als beschouwd worden als een historisch relaas van een zeer bewogen periode in de ontwikkeling van de Britse arbeidersklasse. Hij beschrijft - uit eigen ervaring - gebeurtenissen als de algemene staking, de opkomst van het Britse fascisme en de economische crisis van de jaren '30. Hij beschrijft ook, uitermate kritisch, de politiek van de Britse C.P. in dat tijdvak, een partij waarin hij als jongeman geloofde, maar waarvan hij tenslotte een fel en principieel tegenstander werd omdat hij leerde inzien dat de bevrijding der arbeidersklasse niet door partijen en zeker niet door déze partij kan worden bevochten en hij overtuigd raakte van de fundamentele betekenis van de zelfstandige arbeidersstrijd. Dat nu maakte, dat hij ook voortdurend kritischer tegenover de vakbeweging kwam te staan en haar leerde beschouwen als een instelling van de kapitalistische maatschappij.

Gedurende de tijd dat hij lid was van de Britse "Communistische" Partij heeft hij de gelegenheid gehad deze terdege te leren kennen, mede doordat hij daarin belangrijke posten heeft vervuld en met vele van haar kopstukken in contact kwam. Hij bekritiseert haar dan ook als een "insider" en hij heeft zijn kritiek, evenals trouwens zijn zeer persoonlijke visie op tal van histroische gebeurtenissen, zorgvuldig gedocumenteerd. Zijn boek telt meer dan 300 bladzijden en is met een aantal foto's geïllustreerd.

Joe Jacobs behoorde tot de arbeidersklasse en hij is tot aan zijn ontijdige dood tot haar blijven behoren. Al op zeer jeugdige leeftijd moest hij in een konfektieatelier zijn brood verdienen. Op latere leeftijd was hij een tijd lang als sorteerder in dienst van de Britse posterijen. Door een bedrijfsongeval raakte hij tenslotte buiten het arbeidsproces, maar 't kontakt met de arbeiders heeft hij nooit verloren.

Nadat de C.P. hem had geroyeerd heeft Joe Jacobs korte tijd betrekkingen met de Britse trozskisten onderhouden. In de jaren '70 behoorde hij verscheidene jaren tot de Britse groep "Solidarity". Hij werd ook uit die groep geroyeerd toen hij zich steeds scherper begon te keren tegen wat hij als haar "voorhoede-instelling" beschouwde.

Eerder verschenen van zijn hand een brochure over de Britse poststaking van 1971 en over de bezetting van de fabriek van Fisher-Bendix te Kirkby nabij Liverpool. Het boek dat wij hiermee aankondigen loopt tot aan het uitbreken van de tweede wereldoorlog. De tweede helft van Joe's leven wordt er niet meer in behandeld. Het is er echter niet minder interessant om.

T W E E S T A K I N G E N I N F R A N K R I J K

Van Franse kameraden ontvingen wij enkele gegevens omtrent twee stakingen die kort geleden plaats vonden in St. Nazaire en in een warenhuis te Parijs. Belangwekkend is vooral hun totaal verschillend verloop.

De aktie in het Parijse warenhuis "Le Printemps" werd ondernomen op initiatief van de vakbonden CGT en CFDT. Het bewuste warenhuis beschikt in de Franse hoofdstad over twee panden, één in het hart van de stad aan de Boulevard Haussman en één op een ander punt van de stad, verder van het centrum gelegen. Onder de verkoopsters in laatstbedoeld pand was ernstige ontevredenheid ontstaan doordat zij veel slechter werden betaald dan hun kollega's aan de boulevard. De bonden waren van die ontevredenheid op de hoogte en zagen de kans schoon voor een propagandastunt. Zij lieten pamfletjes uitdelen waarmee het personeel van het aan de Place de la Nation gevestigde pand tot staking werd opgeroepen. Aan de aktie, die strikt tot dit ene pand werd beperkt, werd massaal gevolg gegeven. Vierhonderd personeelsleden - verkoopsters, cassières, onderhoudsmonteurs, kantoormeisjes en zelfs cheffinnen en winkeldetektiven - verlieten 't gebouw. Slechts één cassière en een paar verkoopsters bleven aan het werk. De volgende dag werd er voor de ingang van 't pand gepost omdat de direktie was begonnen met het aanwerven van onderkruipers. En dat was alles. De bonden ondernamen nauwelijks stappen. Ze bleken er in feite in het geheel niet op voorbereid (en verklaarden dat ook) dat hun stakingsoproep massaal zou worden gevolgd. Ze hadden met de bewuste pamfletten eigenlijk niet meer beoogd dan een soort van demonstratie waaruit moest blijken dat ze er ook nog waren. Oproepen aan het personeel aan de Boulevard Haussman bleven uit, pogingen ánder winkelpersoneel in de aktie te betrekken eveneens. De stakende personeelsleden bespeurden in feite van de bonden niets meer nadat deze één keer hun stakingsoproep hadden verspreid. Na vijf dagen werd het werk hervat. Op dat moment, toen er van de 400 personeelsleden al weer 300 op hun posten waren teruggekeerd, deed de CFDT z'n best om de resterende 100 tot voortzetting van de aktie te bewegen. Door plotseling aktief te worden dachten de bestuurders de konkurrerende CGT wat leden te kunnen afsnoepen. Maar de verkoopsters vonden het onzin om daar op in te gaan op een moment dat driekwart van haar al weer aan het werk was. Ze verklaarden bovendien aan de bewuste bestuurders, dat ze de bonden spuugzat waren. Van een optrekking van de lonen tot aan het peil van die aan de Boulevard Haussman kwam niets.

Een totaal ander beeld toont de staking te St. Nazaire. Het is ons niet goed duidelijk geworden om wat voor soort van bedrijf het hier ging. Wat we wél weten is, dat de arbeiders de zaak stevig in eigen hand namen en dat ze er niet aan dachten hun aktie op te geven, ook al beslisten de bonden op een gegeven moment tot het stopzetten van de strijd, een strijd die de organisaties van het begin af aan met lede ogen hadden aanschouwd, omdat de arbeiders daarmee de afspraken tussen direktie en bonden totaal doorkruisten. Omdat de arbeiders heel goed wisten dat de organisaties zich enkel schoorvoetend en tegen hun zin achter de staking hadden geschaard toonden zij zich zélf zo strijdvaardig als het maar kon. Zij bezetten de fabriek, sloten de direktieleden in hun kantoren op en lieten ze pas gaan op aandrang van de politie, die overigens aan de bezetting geen einde maakte.

Inzet van het konflikt in St. Nazaire was een meningsverschil over de werkklassifikatie, waarbij de direktie het been bijzonder stijf hield. Ze dreigde met uitsluiting en met overbrenging van een deel van de produktie naar Engeland, alwaar het moederbedrijf is gevestigd. Ja, er werd zelfs gedreigd met een stillegging van de hele fabriek.

Eer de staking en de bezetting een feit waren hadden de arbeiders zich al krachtig tegen de bedrijfsleiding geweerd. De gang van zaken in deze fabriek is zo, dat iedere arbeider elke dag een kaart moet invullen, waarop dan nauwkeurig vermeld moet staan wát voor werk hij heeft verricht, hoe lang hij gepauzeerd heeft, enz. De arbeiders wilden dat systeem afgeschaft zien, de bonden waren voor de handhaving ervan. Daarop weigerden de arbeiders amssaal van de kaarten gebruik te maken. Aangezien de gehele produktie-administratie op die kaarten was gebaseerd ontstond er een komplette chaos. Toen de direktie met ontslagen dreigde werd de arbeid neergelegd en tot de bezetting overgegaan om te beletten dat bepaalde voorraden of half afgewerkte produkten zouden worden afgevoerd. Over het verder verloop van deze aktie ontbreken ons de informaties.

=====

E E N V O O R T R E F F E L I J K G E S C H R I F T

Wij hebben er meer dan eens op gewezen dat iedere aktie van de arbeiders tegenaktie van het bedrijfsleven uitlokt. Zodra de arbeiders nieuwe strijdmethoden ontwikkelen, poogt het ondernemerdom daar een antwoord op te vinden, hetgeen dan de arbeiders tot weer andere methoden noopt waaraan de bedrijven andermaal het hoofd moeten bieden. Zoals de strijd van de arbeiders zich voortdurend aanpast aan de kapitalistische ontwikkeling, aan nieuwe technieken en nieuwe vormen van personeelsbeleid, zo past omgekeerd de kapitalistische ontwikkeling zich aan bij de strijd van de arbeiders.

Wie zich in deze aanpassing - en dan speciaal in de wijze waarop zij van de kant van de kapitalistische ondernemingen geschiedt - verdiepen wil, maken wij attent op een voortreffelijk geschrift dat kort geleden in de Engelse taal is verschenen. Het is gepubliceerd door *Counter Information Services*, een kollektief van Britse en Amerikaanse journalisten die er naar streven (tegen) informatie te verstrekken over onderwerpen en zaken - in het bijzonder over grote industriële ondernemingen - op een wijze zoals dat door de bestaande media niet geschiedt. Deze C.I.S. heeft daartoe reeds een indrukwekkende reeks geschriften het licht doen zien 1). Het laatste, waarop wij hier doelen, is geheel gewijd aan 's werelds op één na grootste autoproducent: de *Ford Motor Company*, centraal geleid vanuit Dearborn bij Detroit in de Verenigde Staten, maar met een groot (zéér groot) aantal andere fabrieken in Noord- en Zuid-Amerika, Europa, Azië en Afrika.

Wie de Engelse taal machtig is bevelen wij de lektuur van harte aan. Wat in ruim 68 pagina's omtrent *Ford* verteld wordt, met diepgaande kennis van zaken en details, is namelijk karakteristiek voor het kapita-

listisch bedrijfsleven in het algemeen.

Reeds de allereerste zin getuigt ervan, dat de samenstellers nauwkeurig weten wat het wezen der kapitalistische produktiewijze is en wáárom het daarbij te doen is: "De Ford Motor Company streeft er naar geld te persen uit automobielarbeiders." Tot in bijzonderheden wordt vervolgens beschreven hoe dat geschiedt en hoe alle technische ontwikkelingen alsmede 't gehele beleid van het kolossale concern erop zijn gericht de produktiekosten omlaag te drukken en de arbeiders onder de duim te houden.

Bij de beschrijving van de wijze waarop *Ford* werkt en opereert is er bovenal één ding dat voortdurend naar voren komt: alles wat Ford onderneemt en doet is er op ingesteld de verzetsmogelijkheden van de arbeiders zoveel mogelijk te beperken. Dat die maatregelen allerminst tot gevolg hebben dat er van verzet geen sprake meer is, is bekend. Diverse Ford-fabrieken, in de Verenigde Staten zelf, in Groot-Brittannië, in Westduitsland, in België en Spanje zijn in het jongste verleden getroffen door stakingen, die in de meeste gevallen "wild" waren. Ook aan die konflikten en aan de wijze waarop de Ford-direktie erop heeft gereageerd, wijden de samenstellers aandacht. Zij beschrijven bovendien op indringende wijze de accumulatie- (d.w.z. de investerings-) en verkooppolitiek van het bedrijf. Wat daaromtrent wordt verteld kan worden gedefinieerd als een soort van cursus in de kapitalistische economie, een cursus die geen puur theoretisch karakter draagt, maar als het ware kan worden aangeduid als aanschouwelijk praktijkonderricht. En tenslotte ervaart de lezer dat een groot kapitalistisch internationaal concern in tal van opzichten over een grotere macht beschikt dan nationale regeringen, doordat het over de macht beschikt die regeringen naar zijn hand te zetten.

-
- 1) De diverse geschriften van C.I.S. (of informaties daarover) zijn in Nederland te verkrijgen bij 't Transnational Institute, Paulus Potterstraat 20, Amsterdam, tel. 726608. Het geschrift over Ford is ook in diverse boekhandels verkrijgbaar. De prijs in de boekwinkels bedraagt ongeveer f 5,-.

=====

TERUG NAAR WELK SOCIALISME DAN WEL?

Toen de Britse minister van energie, Anthony Wedgwood Benn, een tijdje geleden een toespraak hield waarin hij zich keerde tegen 't bondgenootschap van Labour met de liberalen en pleitte voor een "krachtige, openlijke en moedige verkiezingskampagne, gericht op een democratische en socialistische politiek, die het best tegemoet komt aan de noden van de bevolking", publiceerde het weekblad "De Groene" een kort verslag van zijn rede onder de kop: "Labour moet terug naar socialisme", woorden die letterlijk aan Benn's rede waren ontleend.

Terug naar wélk en wat voor "socialisme"?, vragen wij. Wij hebben van

enige vorm of soort van "socialisme" bij de Britse Labourpartij nooit ook maar een spoor kunnen ontdekken.

Bedoelde Tony Benn het "socialisme" van het eerste Labourkabinet, dat na wereldoorlog nr. 1 gevormd werd met (alweer) de welwillende steun van de liberalen en dat de gevangene van de liberaal Lloyd George was? Of bedoelde hij het "socialisme" van na de wereldoorlog nr. 2 tot de regering geroepen Labour-premier Clement Attlee, die telkens en telkens weer de stakingen van de arbeiders met behulp van troepen zocht te breken? Bedoelde hij het "socialisme", dat volgens de woorden van de latere Labour-leider Harold Wilson "net precies om de hoek" zou zijn, maar waarvan de Britse arbeiders nimmer iets te zien kregen? Of bedoelde hij soms het "socialisme" van mevrouw Barbara Castle, de architecte van de naderhand door de Conservatieven gehanteerde en zo berucht geworden Wet op de Industriële Verhoudingen? Had Benn het oog op de door de regering-Attlee doorgevoerde nationalisaties van de kolen- en staalindustrie, die allesbehalve een einde aan de loonarbeid maakten en de basis van de kapitalistische produktiewijze in het geheel niet aantastten?

Benn zelf voegde aan zijn woorden een verduidelijking toe: "De opofferingen die de bevolking zich de afgelopen jaren heeft getroost, waren niet bedoeld om het economische en politieke systeem te herstellen zoals het was..." Wie zoiets leest wrijft zich toch wel de ogen uit. Wat bazelt Benn over het niet herstellen van het economische en politieke systeem? Valt er dan aan dat systeem iets te herstellen? Is het op enigerlei wijze in de achter ons liggende jaren aangetast? Integendeel, het is in de laatste jaren een aantal moeilijkheden te boven gekomen dank zij het beleid dat de Labourpartij heeft gevoerd, dank zij het beleid dat zij *altijd* heeft gevoerd. En wat de "opofferingen" betreft, laat Benn ons niets wijsmaken. De arbeidende bevolking heeft zich geen offers getroost, zij heeft zich opofferingen *moeten* getroosten van de Labourpartij, die een beleid voerde dat op het belang van het kapitalistisch bedrijfsleven was gericht. De arbeidende bevolking was daar allesbehalve toe geneigd. Zij verdedigde haar positie door middel van "wilde" stakingen, waartegen zowel de Labourregering als de met haar verbonden vakbeweging zich zo krachtig mogelijk keerde.

Tony Benn hield een praatje voor de vaak, met het oog op de komende verkiezingen. En het mag als bekend worden verondersteld, dat men vóór de verkiezingen altijd is begaan met "de noden van het volk", doch dat die noden meteen weer zijn vergeten zo gauw de verkiezingen achter de rug zijn. Ook Labour heeft dan alleen nog maar oog voor het goed functioneren van de bestaande, kapitalistische orde, al het gepraat van Anthony Wedgwood Benn of wie dan ook ten spijt.

=====

NOG STEEDS VERKRIJGBAAR:

Stellingen over de Chinese revolutie.	Franco per post	f 5.--.
Was de sociaal democratie ooit socialistisch?	" " "	f 4.--.
Maar hoe dan? Enige vragen over een socialistische samenleving.	" " "	f 4.--.
De opstand van de arbeiders in Oost-Duitsland.	" " "	f 4.--.
Het wezen van de menselijke hoofdarbeid.	" " "	f 5.--.
(Van Jozef Dietzgen).	" " "	f 5.--.

S T E L L I N G E N V A N " D A A D E N G E D A C H T E "

1. "DAAD EN GEDACHTE" is een groepering van mensen, die uit sociale beweging zich bezig houden met de problemen der menselijke samenleving, in het bijzonder die met betrekking tot de klassenstrijd. Het lezen over, bestuderen en bediskussiëren van die problemen ziet zij als haar voornaamste taak.
2. De vruchten hiervan worden neergelegd in 't orgaan "DAAD EN GEDACHTE" en andere geschriften en zo onder een grotere kring van mensen gebracht. "DAAD EN GEDACHTE" is zich er echter wel van bewust, dat de arbeiders zich niet interesseren voor een theoretische probleemstelling en daarom zullen haar geschriften alleen van betekenis zijn voor die (weinige) arbeiders, die zich ook willen verdiepen in de problemen der menselijke samenleving.
3. De prikkel tot sociale activiteit komt enerzijds voort uit zelf ondervonden nood, onrecht, onderdrukking en begeerte, anderzijds uit nood, onrecht en onderdrukking waargenomen bij anderen. De activiteit, voortkomende uit ondervonden nood, onrecht, onderdrukking en begeerte is klasse-activiteit. De activiteit, voortkomende uit waargenomen nood, onrecht en onderdrukking is groeps-activiteit.
4. De klasse-activiteit is, subjektief gezien - dus vanuit het bewustzijn der arbeiders - niets meer dan activiteit voor betere levensvoorwaarden. Objektief gezien is zij een strijd die slechts kan eindigen bij de opheffing van de loonarbeid.
5. De arbeidersklasse is als geheel tot niets anders in staat dan een subjektieve stellingname; dat wil zeggen: zij strijdt voor doeleinden waarvoor zij zich direkt geplaatst ziet.
6. Deze beperking vormt echter haar kracht. Zij behoedt haar, haar energie te verspillen aan in het verschiets gelegen doeleinden, die voor het moment althans onwerkkelijk zijn en geen verband houden met haar toestand en bewustzijn van het ogenblik, of haar energie te verspillen aan doeleinden, die de hare niet zijn.
7. De subjektieve stellingname der arbeiders deed bij groepsactivisten de mening postvatten dat voor omvorming der samenleving een orgaan (partij), die de geesten voor die omvorming klaar moest maken, onontbeerlijk was. (Lenin bijvoorbeeld kwam in zijn brochure "Wat te doen?" van 1902 tot de konklusie, dat de arbeidersklasse zich uit eigen kracht slechts een vakverenigingsbewustzijn eigen kon maken, doch dat een socialistisch bewustzijn haar moest worden bijgebracht door de "beschaaftde vertegenwoordigers van de bezittende klasse", oor het intellect).
8. Daarbij werd niet in aanmerking genomen, dat de strijd der arbeiders niet zonder ontwikkeling is. Wat in de aanvang een knagen aan de meer-

waarde is, wordt tenslotte bij verbreding en verdieping van de strijd een worsteling om het maatschappelijk produkt.

9. DAAD EN GEDACHTE is geen groep, die de zelfstandige strijd van de arbeiders propageert, zij is evenmin een groep, die de zelfstandige arbeidersstrijd praktisch voert. Zij meent, dat de zelfstandige klassestrijd van de arbeiders niet door propaganda, maar door de maatschappelijke verhoudingen ontstaat; zij meent ook, dat deze zelfstandige strijd slechts kan worden gevoerd door organisaties, die in de strijd zelf geschapen worden.
10. In die zelfstandige strijd is "Daad en Gedachte" organisatorisch van een te verwaarlozen betekenis. Zijn praktische stellingname komt voort uit theoretische overwegingen.
11. DAAD EN GEDACHTE voert de geestelijke strijd, die elke maatschappelijke strijd vergezelt. In deze zin is zij de geestelijke uitdrukking van het ontwakend bewustzijn der arbeiders, dat tot uitdrukking komt in het zelfstandig en onafhankelijk voeren van de klassestrijd. Dit bewustzijn, voortkomende uit het wezen der arbeiders in verbinding met de verhoudingen, kan door geen buiten de beweging der arbeiders staande groepering worden verwekt noch versterkt.
12. Tussen DAAD EN GEDACHTE en de arbeidersklasse bestaat een onlosmakelijk verband in die zin, dat de opvattingen van "DAAD EN GEDACHTE" door het zelfstandig optreden van de arbeiders bepaald worden. Maar dat wil niet zeggen, dat "DAAD EN GEDACHTE" identiek is met de arbeidersklasse of zelfs maar met een klein deel dier klasse. Slechts die organisaties die door de arbeiders zélf in het bedrijf worden gevormd, zoals bijvoorbeeld stakingskomité's of arbeidersraden, kunnen als deel van de arbeidersklasse worden beschouwd. "DAAD EN GEDACHTE" kan zich hoogstens solidair verklaren met de zelfstandige strijd van de arbeiders. Deze solidariteit legt "DAAD EN GEDACHTE" de verplichting op de zelfstandig strijdende arbeiders te steunen waar en voor zover dat mogelijk is.
13. Zou "DAAD EN GEDACHTE" een belangrijke rol gaan spelen in de bewegingen der arbeiders, dan zou daarmee de zelfstandigheid en oafhanke-lijkheid dier bewegingen worden opgeheven. "DAAD EN GEDACHTE" streeft er dus niet naar een massa-organisatie te worden.

=====